

PESTPROTOCOL

ISW Sweelincklaan

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Algemene informatie	
Wat is pesten?	4
Hoe wordt er gepest?	4
De gepeste leerling	4
De pester	5
De meelopers en andere leerlingen	5
Het signaleren van pesten	5
Het aanpakken van pesten	5
Het pestprotocol	
De uitgangspunten	6
De vijfsporenaanpak	6
Preventieve maatregelen	7
Het stappenplan na een melding van pesten	
Stap Een	8
Stap Twee	8
Vervolgstappen	9
De taak van docenten/onderwijsondersteunend personeel	9
Bijlagen	
Bijlage I: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling	10
Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest	11

INLEIDING

De school moet voor alle leerlingen een veilige en prettige plek zijn. Helaas blijkt dit niet altijd voor iedereen te kunnen gelden. Vooral op plekken buiten het lokaal doen zich soms pesterijen voor. Dit boekje is erop gericht om zowel het personeel als de ouders en de leerlingen op de hoogte te stellen van wat de school wil doen om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te creëren.

De activiteiten die in dit boekje beschreven worden, zijn niet statisch. Zo wordt op dit moment bekeken op welke wijze leerlingen een rol kunnen spelen bij pestgedrag tussen leerlingen. Indien dit tot beleid omgezet zal worden, zal dit pestprotocol aangepast dienen te worden.

Voor de tekst van dit protocol is met name gebruik gemaakt van het pestprotocol van het Don Bosco College te Volendam en het Nationaal Onderwijsprotocol tegen pesten. Daarnaast is nog informatie gehaald uit het pestprotocol van het Groene Hart Lyceum en uit de brochure "Pesten op school: hoe ga je er mee om?".

ALGEMENE INFORMATIE

Wat is pesten?

Pesten is een langdurig/herhaaldelijk uitoefenen van geestelijk en/of lichamelijk geweld door een groep/persoon tegen één of meer klasgenoten, die niet (meer) in staat zijn zichzelf te verdedigen. Het slachtoffer kan (blijvende) psychische en/of fysieke schade oplopen. Een persoon wordt getreiterd of gepest als hij of zij herhaaldelijk en langdurig blootstaat aan negatieve handelingen verricht door één of meer personen.

Er bestaat een wezenlijk verschil tussen pesten en plagen. Bij plagen is er sprake van incidenten en van een "gelijke" machtsverhouding. Er is geen winnaar of verliezer en het slachtoffer is in staat zichzelf te verdedigen. Het slachtoffer loopt geen (blijvende) psychische en/of fysieke schade op.

Hoe wordt er gepest?

Op verschillende manieren kan er gepest worden:

met woorden	vernederen, belachelijk maken, uitlachen; schelden, dreigen, opmerkingen maken over ander seksuele geaardheid; bijnamen gebruiken; gemene briefjes schrijven, enz.
lichamelijk	trekken aan kleding, duwen, sjoeren; schoppen, slaan; krabben, bijten, aan de haren trekken; wapens gebruiken, enz.
door achtervolging	achterna lopen, opjagen; in de val laten lopen, klem zetten of rijden; opsluiten, enz.
door uitsluiting	doodzwijgen, negeren; uitsluiten van feestjes, bij groepsopdrachten, enz.
door stelen en/of vernielen	afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen; beschadigen van schoolspullen, fiets, enz.
door afpersing	dwingen om geld of spullen af te geven; dwingen om iets voor de pesters te doen, enz.
digitaal	vervelende foto's op de website, al dan niet bewerkt; via MSN en haatmailtjes, enz.

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen.

Veel kinderen die gepest worden, hebben een gebrek aan zelfvertrouwen. Hierdoor hebben ze moeite zichzelf te verdedigen. Ze voelen zich machteloos, zijn angstig en onzeker. Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben geen vrienden of een vast clubje. Een kind dat gepest wordt, praat er thuis niet altijd over onder meer uit gevoel van schaamte of uit angst dat juist hierdoor het probleem groter zal worden.

De pester

Pesters lijken vaak de sterkeren in hun groep. Ze zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander te kleineren.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, meelopers. Immers wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig. Pestgedrag kan verschillende oorzaken hebben. Zo kan een problematische thuissituatie een veroorzaker hiervan zijn of een voortdurende strijd om macht in de klas of een gevoel van incompetentie op school. Soms is een pestkop een kind dat in een andere situatie zelf gepest werd. Meisjes pesten vaker op een subtiele manier door middel van woorden, geniepige opmerkingen of het buitensluiten van klasgenoten. Het spreekt voor zich dat de pester thuis niets vertelt over zijn/haar gedrag.

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen. Het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen. De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Zij zijn de stille getuigen. Achteraf voelen ze zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres zijn gesprongen voor het slachtoffer of hulp hebben ingeschakeld.

Het signaleren van pesten

Het signaleren van pesten is niet eenvoudig. Pesten gebeurt meestal buiten het gezichtsveld van volwassenen. Vandaar dat het ook van belang is op andere signalen te letten:

de gepeste leerling	gaat niet graag of durft niet meer naar school te gaan; gaat contact met leeftijdgenoten uit de weg of wordt genegeerd; is angstig en/of kan moeilijk voor zichzelf opkomen; behaalt schoolresultaten onder het niveau van het kind; eigendommen worden vernield of kwijtgemaakt, enz.
pester	wil op de voorgrond treden ten koste van anderen; is fysiek en/of verbaal sterker dan zijn leeftijdgenoten; kan moeilijk samenwerken en/of heeft snel ruzie; lokt andere kinderen uit; houdt weinig rekening met andere kinderen, enz.
groep	er gebeuren dingen in de groep waar niet goed de vinger op te leggen is; de sfeer is niet prettig, druk, geheimzinnig; er is veel onderlinge concurrentie; er is veel onderlinge agressie het voor elkaar opnemen en elkaar helpen gebeurt haast niet, enz.

Het aanpakken van pesten

Pesten is **onacceptabel** en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat **als één team** kunnen aanpakken.

HET PESTPROTOCOL

Het pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

De anti-pestcoördinator is de zorgcoördinator van de school.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen, te weten de docenten, het onderwijsondersteunend personeel, de ouders en de leerlingen.
2. De docenten, het onderwijsondersteunend personeel, de ouders en de leerlingen zijn bereid tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.
3. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt gezien.
4. De docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
5. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt.
6. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

De vijfsporenaanpak

Bij het bestrijden van pesten wordt meestal uitgegaan van de vijfsporenaanpak. Deze aanpak omvat het volgende:

1. Hulp aan het gepeste kind door
  - a) het probleem serieus te nemen;
  - b) te onderzoeken wat er precies is gebeurd;
  - c) met hem/haar te overleggen over mogelijke oplossingen;
  - d) haar/hem te ondersteunen bij het werken aan oplossingen;
  - e) zonodig hulp aan te bieden in overleg met de zorgcoördinator in de vorm van bijvoorbeeld sociale vaardigheidstraining, weerbaarheidstraining of gesprekken met het School Maatschappelijk Werk.
2. Hulp aan de pester door
  - a) de jongere te confronteren met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester;
  - b) met hem/haar de achterliggende oorzaken op tafel proberen te krijgen;
  - c) hem/haar te wijzen op het gebrek aan inlevingsvermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag;
  - d) met hem/haar te bespreken hoe pestgedrag is om te bouwen naar het onderhouden van positieve relaties met anderen;
  - e) zonodig hulp aan te bieden in overleg met de zorgcoördinator in de vorm van bijvoorbeeld sociale vaardigheidstraining, een agressiereductietraining en/of gesprekken met het School Maatschappelijk Werk.

3. Hulp aan de zwijgende middengroep door
  - a) onder leiding van de mentor het pesten in de klas te bespreken en de rol van alle leerlingen hierin te benoemen;
  - b) onder leiding van de mentor in de klas over mogelijke oplossingen te praten en wat de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie.
4. Hulp aan het personeel door
  - a) voldoende informatie te verstrekken over het pesten in het algemeen en over de aanpak ervan;
  - b) het bestaan van een algemeen beleid rond veiligheid en pesten op school waar de hele school bij betrokken is.
5. Hulp aan de ouders door
  - a) ouders die zich zorgen maken over pesten, serieus te nemen;
  - b) als school samen te werken met de ouders om het pesten aan te pakken;
  - c) informatie en adviezen te geven aan de ouders over pesten en manieren waarop pesten kan worden aangepakt;
  - d) zonedig de ouders in overleg met de zorgcoördinator door te verwijzen naar deskundige hulpverleners.

Preventieve maatregelen

1. Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden bij de mentor en niet als klikken maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd. De naam van de melder kan in overleg geheim blijven.
2. In het leerjaar een wordt rond de herfstvakantie door de mentor aandacht besteed aan pesten in meerdere lessen d.m.v. een interactieve toneelvoorstelling van "Switch".
3. Gedurende het schooljaar doen de leerlingen van klas een en twee de SAQI-test. Deze test geeft aan of een leerling gepest wordt en ook of een leerling pester is. De mentor zal de resultaten hiervan met zijn klas bespreken, ook de ouders worden op de hoogte gebracht. Indien noodzakelijk zullen vervolgstappen genomen worden.
4. Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rol van pester, de gepeste leerling, de meelopers en de stille getuigen benoemd.
5. Indien het serieuze vermoeden bestaat van pesten, zal begonnen worden met dossiervorming. Al het materiaal moet bewaard worden in het leerlingvolgsysteem van zowel de pester als de gepeste leerling. De mentor moet hiermee een begin maken.

HET STAPPENPLAN NA EEN MELDING VAN PESTEN

STAP EEN

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst met de gepeste(n) en later met de pester(s) apart. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage I en II. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen beide partijen en probeert tot goede afspraken te komen. Ook zal de mentor zonedig informatie inwinnen bij derden (vakdocent, oop) wanneer het pesten plaats heeft gevonden in hun zicht.
2. De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
3. De mentor praat eventueel met de klas. Dit kan van belang zijn in verband met het herstellen van de groeps sfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groepslid heeft.
4. De mentor kan een beroep doen op de deskundigheid van de zorgcoördinator.
5. De mentor legt de gebeurtenissen en de gemaakte afspraken in een dossier vast en doet melding bij de ouders. Indien nodig kan ook een gesprek met de mentor en de ouders plaatsvinden. Aan het dossier is toegevoegd de verklaringen van alle betrokkenen.
Elke verklaring is door de opsteller persoonlijk ondertekend en van datum voorzien.
6. Wanneer het pesten het klassenverband overstijgt, zullen de desbetreffende mentoren gezamenlijk de hierboven vermelde punten uitvoeren.

STAP TWEE

1. Bij herhaling van het pestgedrag neemt de mentor contact op met de teamleider van de leerling(en) of van het leerjaar.
2. De mentor eventueel in het bijzijn van de teamleider heeft een gesprek met de gepeste(n) en de pester(s) apart of een gesprek tussen beide partijen.
3. In het gesprek met de pester(s) is het doel drieledig, namelijk
  - confronteren (zie bijlage II);
  - mogelijk achterliggende problematiek op tafel krijgen;
  - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten.
4. In het contact met de gepeste(n) wordt gekeken of er sprake is van sociaal gedrag, waardoor pesters gemakkelijk hun agressie kunnen botvieren op de gepeste(n).
5. De mentor en de teamleider worden geadviseerd en ondersteund door de zorgcoördinator. De zorgcoördinator biedt eventueel op vrijwillige basis individuele begeleiding aan de pester en de gepeste bijvoorbeeld in de vorm van SMW- gesprekken.
6. De teamleider nodigt de ouders uit voor een gesprek. Bij dat gesprek is ook de mentor aanwezig. De teamleider stelt alle betrokken ouders op de hoogte van de gebeurtenissen, verzoekt hen om met hun kind te praten en informeert hen over het vervolgtraject.
7. Mogelijkheden tot hulp worden met de ouders doorgenomen.

8. De mentor legt, in samenspraak met de teamleider, de informatie vast in het dossier. Aan het dossier is toegevoegd de verklaringen van alle betrokkenen. Elke verklaring is door de opsteller persoonlijk ondertekend en van datum voorzien. Het dossier blijft voortaan in het bezit van de teamleider. De mentor beschikt over een afschrift.
9. Bij het opnieuw vervallen in pestgedrag wordt wederom gewerkt aan de hand van punt 2 tot en met 4 van Stap Twee. De zorgcoördinator zal nu nadrukkelijker aanwezig zijn. Naast individuele begeleiding biedt hij kleinere trainingen aan zoals bijvoorbeeld via Stichting Kwadraad.
10. In aanwezigheid van de mentor licht de teamleider de ouders van de pester(s) in betreffende de hulp en bespreekt de mogelijkheid tot vrijwillige hulp met de ouders van de gepeste(n). Indien hulp bij de ouders van de pester geen gehoor vindt, zullen er acties ondernomen worden, zoals bespreking in het Intern Zorg team, met als doel de ouders te activeren.
11. De mentor en de teamleider leggen alle informatie vast in het dossier. Aan het dossier is toegevoegd de verklaringen van alle betrokkenen. Elke verklaring is door de opsteller persoonlijk ondertekend en van datum voorzien. De mentor krijgt hiervan een afschrift.

VERVOLGSTAPPEN

Indien bovenstaande handelwijze geen effect heeft en het pestgedrag wederom de kop opsteekt, zal voortaan gehandeld worden overeenkomstig de regeling "Schorsing en definitieve verwijdering". Hierbij dient met de volgende zaken rekening gehouden te worden:

1. De mentor en de teamleider voeren gezamenlijk het gesprek met de pester en de gepeste.
2. Door elke betrokkene wordt een verklaring opgesteld voorzien van handtekening en datum.
3. De teamleider brengt de verantwoordelijk functionaris op de hoogte van het gebeuren. Het dossier wordt gezamenlijk doorgenomen en vervolgstappen worden afgesproken.
4. De verantwoordelijke functionaris nodigt de ouders uit voor een gesprek. Bij dit gesprek is de teamleider aanwezig. In dit gesprek of eventuele vervolggesprekken worden de ouders op de hoogte gesteld van het vervolgtraject.
5. De teamleider legt, in samenspraak met de mentor, alle informatie vast in het dossier. De verklaringen van alle betrokken worden er aan toegevoegd. De mentor en de desbetreffende functionaris krijgen een afschrift.

De taak van docenten/onderwijsondersteunend personeel

De docent en het onderwijsondersteunend personeel hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren, door hiervan melding te maken bij de mentor.

BIJLAGE I

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem;
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Op welke wijze word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Zijn er getuigen?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt? Wat wil je bereiken?

Besprek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Wat is zijn lichaamstaal?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan want niemand kan een ander klein maken zonder diens toestemming.

Deze feiten moeten in het dossier vastgelegd worden!

BIJLAGE II

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan;
- achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen;
- het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt.

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde.

Confronteren is:

- probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht. Bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste wil zijn! Zodra we gaan interpreteren, reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren. En dat mag niet.
- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud gericht en je geeft aan wat je wilt en niet wilt, maar met behoud van de relatie. Bijvoorbeeld: ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je ermee ophoudt. *Zeg nooit*: Jij bent heel gemeen. Jij wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt je je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Waarom reageer je je af op die ander? Enz. Maak duidelijk dat de leerling zich niet voldoende inleeft in de gevoelens en gedachten van de ander. Wat gaat hij/zij daaraan doen?

Biedt zo nodig hulp aan van de zorgcoördinator (op vrijwillige basis).

Stappen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt.

Deze feiten moeten in het dossier vastgelegd worden!!!